

Budišín (kulturni centar Lužičkih Srba)

zagarantirao im je potpunu kulturnu autonomiju. Ponovno su otvorene škole na lužičkosrpskom jeziku, ponovno se izdaju novine i časopisi, štaviše otvoreno je i kazalište, a vidljiv je i uspon svih vrsta umjetničkog stvaranja. Ova izložba svjedoči o razvoju kulturnog stvaralaštva u Lužičkih Srba, naroda koji ima oko 150.000 stanovnika.

»IZ PROŠLOSTI DRUGIH NARODA«

KULTURA LUŽIČKIH SRBA

IZLOŽBA OTVORENA
OD 17. II DO 10. III 1968.

POVIJESNI MUZEJ HRVATSKE
ZAGREB, MATOŠEVA 9

Između Odre i Labe, a po gornjem i srednjem toku rijeke Spreve, između pokrajine Saske na zapadu, a Šleske na istoku nalazi se Lužica — Gornja i Donja (njemački Lausitz), domovina najmanjeg slavenskog naroda, čiji je glavni grad Budišin (Bautzen). Naseljavaju je potomci nekad moćnih slavenskih plemena — Milčana i Lužičana, koji su nakon velike seobe Slavena iz pradomovine svili gnijezdo na ovom području.

Položaj je Lužičana u toku historije bio krajnje nepovoljan: mali otok Slavena u prostranom moru Germana od pradavnih je vremena predstavljao zalogaj koji su htjeli dograbiti susjedi. Historija Lužica, a s njom i historija lužičkog naroda u stvari je historija neprestane borbe za održavanje i za očuvanje granica zemlje. U početku su Lužičani hrabro odolijevali napadima Germana, ali već u X stoljeću Oton I je svladao njihov otpor. U XII stoljeću započela je germanizacija koja je trajala sve do XX stoljeća isključujući vrijeme kad su Lužičani bili pod češkom vladavinom.

Najveći udarac održavanju a i razvoju Lužičkih Srba nanesen je podjelom Gornje i Donje Lužice između Pruske i Saske. Bilo je to 1815. godine na Bečkom kongresu, otkada počinje i kulturno udaljšavanje Lužičana. Metode ponjemčivanja malobrojnog slavenskog stanovništva bile su ustrajne i nemilosrdne u dijelu koji je pripadao Pruskoj. Škole su bile njemačke, a lužički jezik bio je izbačen i iz crkve.

Vrijeme nacionalnih pokreta, buđenja i jačanja nacionalne svijesti — XIX stoljeće, odrazilo se i u maloj slavenskoj zemlji. Ako se prije nasilje susjeda osjećalo više kao udarac ekonomskoj snazi i slobodarskim težnjama, sada se to osjeća i kao napad na nacionalna osjećanja lužičkosrpskog naroda. Upravo u ovom stoljeću prvi put izbija težnja za nacionalnom autonomijom. To je vrijeme kad se javlja veći broj pjesnika, kad je osnovana Matica lužička u Budišinu, kad je prvi put napisana lužička historija i kad su na lužičkosrpski jezik prevedena neka kapitalna djela svjetske književnosti. Nakon prvog svjetskog rata Lužicu je ponovno zahvatio veliki oslobodilački pokret. Tražilo se, prije svega, sjedinjenje lužičkosrpskog teritorija u jednu cjelinu, a zatim pripajanje češkoj državi kao njen autonomni dio. Međutim, to se nije realiziralo.

Hitlerovska Njemačka nanosi nov težak udarac Lužičkim Srbima. Sve što je prije Hitlera bilo stvoreno u korist Lužičkih Srba sada je uništeno. Zatvorene su škole, ukinuti časopisi, zabranjene novine, a jezik Lužičkih Srba zabranjen je na teritoriju hitlerov-

Lužičanka u narodnoj nošnji

ske Njemačke. Lužički su Srbi bili žigosani i tretirani kao i Židovi. Onda su svi rodoljubi i ljudi odani svom narodu zatvoreni i otjerani iz domovine.

Nakon pada hitlerovske Njemačke Gornja i Donja Lužica su oblasti Demokratske Republike Njemačke. Ustav DR Njemačke